

אורות פלא

סכין
להורות
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
דע"א, מוד"ס
"פלא יועץ"
ועוד

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פרשת שמות תשפ"ד

ואפלו מאן דדחיקא ליה שעתא, לו יוסיף תת כחו להרבות בצדקה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גיטין ז.) אם רואה אדם שמוזנזתו מצמצמים, יעשה מהן צדקה ויבזה נצול מן העניים, דכתיב (נחום א יב) "וכן נגזרו ועבר ועניתה לא אענף עוד", וכל המוסיף מוסיפין לו. וגם נכלל בזה המצוה הגדולה של "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט יח) שהיא כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט ד), שקמו שאם היה בא בנסיון העני היה חפץ ורוצה שקבל ירחמו עליו, בן הוא ירחם על אחרים, וכל המרחם על הריות מרחמים עליו מן השמים (שבת קנא).

וזה רמז הכתוב "וישימו עליו שרי" שהם התלמידי חכמים אשר להם המשנה למשל בעם, "מסים" - מטילים מס על העם לתן לצדקה, וצריכים הם לעשות בן "למען" ויבשילו אותם האנשים אשר "ענותו", לענות בצום נפשו, "בסבלותם" כמאש כבד יכבד עליהם, ולזה עושה להם תקון במה ש"ויבן" הבין והתבונן, "ערי מסכנות" - עיר זה הגוף (קדרים לב) שהם העניים סובלים מסכנות וישר רעבון, "לפרעה" אותיות לפה רע, "את פתם" חלי הפה מפני חסרון הלחם, וגם "רע מסס" רע להם מפני חסרון העץ גמטריה מס"ס, וצריך לבקש להם תקון, והחלש יאמר גבור אני, "וכאשר יענו אותו" שרואה שמוזנזתו מצמצמו, "בן ירבה" לתן לצדקה, "וכן ירץ", יוסיפו לו מן השמים הון ועשר בביתו.

"ויקם מלך החדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף. ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממני. הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ונקלה מן הארץ." (א ח-י)
הנה ידוע דהיצר הרע נקרא מלך זקן (קוחלת רבה ד א), וקושיעים יצר הרע שופטן (ברכות סא), ורבותינו זכרונם לברכה אמרו (שם ה.): לעולם ירצו אדם יצר הטוב על יצר הרע, אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכר לו יום המיתה. ובידועו היצר הרע כי בלתי הוא בזכרון יום המוות, משבח אותה מלבו ואין זכרון ליום המוות, והוא מפתה לאדם בתאוות ותענוגי עולם הזה כי תאנה הוא לעינים, ומרחיק ממנו על תורה ועל מצוות אשר כמאש כבד יכבד על האדם, ויבזה מראה לאדם כי עצתו תבון באהבתו אותו. אמנם צריך העמדה והעקרה לאזר חיל לצלל מידו, כי אם באחת עלתה לו, ויבא גם השני וגם את השלישי, ומרעה אל רעה יצא, שפך דרכו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כף וכו', עד שהולך ועובד עבודת זרה (שבת קה).

וצריכים אנו לדעת, כי היצר הרע מראה עצמו לאדם כאוהבו ומבקש טובתו, והוא לו שונא ומבקש רעתו, יורד ומשטין עולה ומקטרג (בבא בתרא טז), וכאשר יבוא עד קצו אשר יסודות גופו גוברים זה על זה וזה גרם מיתת האדם, גם היצר הרע יתה לו בעקרו לבקרב מיתתו, והוא מלאך המוות ומסלק אותו מן העולם. לבן השמר לה ושמר נפשך מאה, לא תאבה לו ולא תשמע אליו.

וזה רמז הכתוב "ויקם מלך" שהוא היצר הרע, "החדש על מצרים" שמתחדש צרות רבות, ועקר פתו "אשר לא ידע את יוסף" וי סוף, "ויאמר אל עמו" הם הרשעים שהוא שופטן "הנה" להיות "עם בני ישראל" צדיקים "רב ועצום ממנו" ולא נוכל שאתו, "הבה נתחכמה לו" להציל מידו, "פן ירבה" ואחר כך אין מידו מציל, ונתון אל לבנו "היה כי תקראנה מלחמה" אל יסודות הגוף, "ונוסף גם הוא על שונאינו", עולה ומקטרג בשעת הסכנה "ונלחם בנו" לקרב המיתה, וסוף דבר הוא מלאך המוות "ועלה" לאדם "מן הארץ".

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו." (א א)
ואלה לשון קשה (יבמות כא.) לקנותם אשר בשם ישראל וכו', עושים רצונו של מקום, כי צריך לזה הבאים מצרימה, טרח גדול ועל כבה. אמנם יקל עליו בחשב את יעקב, מתן שקרם של מצות, ולפום צערא אנרא (אבות פ"ה מכ"ג). ועוד יקל מעליו בתת אל לבו כמה יגיעות אדם יגע להספיק צרכי אנשי ביתו, ומחשבה זו מועלת פי באו חשבון, על אחת כמה וכמה שצריך לטרח מפני כבוד ביתו העקורית היא העולם הבא.

או נאמר "ואלה שמות בני ישראל" אשר אינם יאודים קשרים רק בשם ישראל וכו', הלא כמה אותם אשר "הבאים מצרימה", כל דבר שצריך לטרח וצער הוא להם מרפים ידיהם ונדבקים "את יעקב" הוא יצר הרע המרמה לאדם, מלשון "ויעקבני" (בראשית כז לו). ותקנה לזה הוא שיתחשב שהעולם הזה הוא דרך, כי הולך הוא עד פי יבוא ביתו העקורית הוא העולם הבא, והולכי דרכים לא שיגיעו אל המנוחה עד שיגיעו אל מחוז הפצם. וזה אמרו "איש", שיתגבר על יצרו באיש (עבודה זרה יט.) בקשבו "ביתו באו", ועד בוא השמש סוף האדם, הכל הוא דרך ארצה אשר לא יפן אל המנוחה וענה בדרך כחו.

"וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס. וכאשר יענו אותו פן ירבה וכו' ירץ." (א יא-יב)

הנה ידוע גדל חטא ופגם ועון ז"ל אשר תסמו שער בשר האדם מראות ברע והחמר שבו, פאשר האריכו בזהר הקדוש ובעלי המוסר. ובחמלת ה' עלינו נתן לנו הימים האלה ימי השוכבים שהם ימי חפץ, ימי רצון לענות בצום נפשו, וכפר מאשר חטא על הנפש, איש כפי יכלתו, ומצא כפי גאלתו.
ואשר יהם ישראל יש שמתענים שמונים וארבע תעניות שהם ג' פעמים כ"ח, כנגד שלשה שמות ע"ב ס"ג מ"ה במלוי המלוי שלקהם, ויש שמתענים ארבעים תעניות, כנגד ד' יודין דשם ע"ב, ויש שמתענים רק כל שני וחמישי, והכל כפיה עושה. אך דא עקא, כי ראיתי בני עליהם והנם מועטים, ושאר עמא דארעא לא תחסר כל אכל למו, באמנם כי בשל בעונם חסם ולא יצר עורו כח להתענות.

והנה, כמו כשהרופא פאשר יראה שהחולה הוא בתכלית החלשה ואינו יכול לסבל הקזת דם נותן לו רפואות על ידי איוה משקים למתק את הדם, בן לחלי הנפש צריכים החכמים אשר עליהם המשנה לישר את העם לבקש להם דרך אשר יוכלו עמוד בו, ויעלה להם ארוכה ומרפא למחלת הנפש לאשר לא יוכל להתענות ולמעט את דמו.

הנה זאת מצאנו שיש תקנה במתן דמים, וגדולה צדקה שמכפרת, דכתיב (דניאל ד כד) "וחטאך בצדקה פרוק". ובפרט לענין פגם הברית, הצדקה היא משפר התקנים, כמו שפרשו המפרשים ואסמכוה אקרא (הושע י יב) "ודעו לכם לצדקה", כתיב (תהלים קיב ט): "פזר ניוצו חקדשה, מאי תקנתיה?" נתן לאביונים". וידוע שקער החק העניים הוא על הלחם ונשיא הצנה, כדאמרי אגושי הרקב והצנה מביאים את האדם לפתח האויב. כל שכן אנהני עם בני ישראל, כלם אהובים רחמינים בני רחמינים, ואנשים אחים אנהני, ואח לצרה יולה, שאנהני חביבים לחוס ולחלום ולרחם על אחינו העניים על פת להם ועל העצים.

ויבן, עצתו תבון לעד שיתאספו ראשי עם, ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק ונתחזק, העשיר לו ירבה והבינוני לא ימעיט בהתנדב עם, ולא יעברו מתוך היאודים בימים האלה ובזמן הזה לחלק לעניים לחם לפי הטף, ויבנו בזה להכניע כח לילית גמטריה פ"ת אשר הגברנו כחה בענותינו הרבים, וגם נקנה פתם לתקן פה חס - פי האמה שנתחמם לעברה, וגם נקנה עץ גמטריה צ"לם כמספר שמות אה-ה, א-ל, הו-ה, אה-ה, אדני, שהם סוד הפדיון נפש גמטריה צ"לם וגמטריה ע"ץ. ויבן בימי העשיר יהיו ימינו ונתהי פער שתולים על פלגי מים.

"ויפן בה זכה וירא כי אין איש ויהי את המצרי ויטמנהו בחול" (בי)

וירא כי אין איש - עתיד לצאת ממנו שיתגיר. (רש"י)

אין לאדם לומר: אני בן גדולים ואעניש את חברי, הגם שלא יתלה אלא בזכות אבות, אין זה מעלה, כי יש אפלו עם הארץ שנולד בכוכב מאדים, שמעניש ונענשים על ידו. ויש שהשעה משחקת לו והוא עושה רעות לטובים, ורואה בשונאיו מה שחפץ, לכן לא יתנשא לומר: אני אעניש, ומי יודע שמא גם הוא יענש על ידי אחרים. וכבר אמרו בש"ס (שבת קמט:): כל שהברו נענש על ידו, אין מכניסים אותו במחצתו של הקדוש ברוך הוא. ומי לנו גדול ממשוה רבנו, עליו השלום, כשבא להרג את המצרי קתיב (שמות ב, יב): ויפן בה זכה, שנסתכל עד סוף כל הדורות (שמות רבה א'). וכן בגאלישע (סוטה מו:). והקדוש ברוך הוא, כל יכול, הציל שתי אמות בשביל שתי פרוצות טובות (בבא בתרא כב). שפשמת לכן מאד מאד יש להזהר שלא לבקש לנקם משונאיו, אלא יבקש עליהם שיחזרו למוטב, כי דרך איש כסיל ישר בעיניו, ואין להאשימו כל כה, רק לבקש מגדול העצה שיחקך את עמו וישראל בעצה טובה מלפניו. ואם רעה תבא עליהם, לא יאמר: בשלי הרעה הזאת, שאין זה מעלה אלא גריעותא, ולבו יחיל בקרבו בחשבו שמא, חס וחסיליה, חברו נענש על ידו, כדפרשו התוספות במאמר הש"ס (בבא בתרא כב). שפשמת רב אדא בר אהבה כל אחד היה אומר: אגא ענישתיה, שהיו נעצבים על כך שיהיו נכנסים בגדר: כל שהברו נענש על ידו, ואין צריך לומר שלא ישמח לבו, דקתיב (משלי כד, יז): 'בנפל אויבך אליה שמח, פן ירואה ה' וידע בעיניו'. וקתיב (שם יז, ח): 'שמח לאיד לא ינקה'. וכל שירא לא בגוף אהד. וקתיב (שם יא, יז): 'עבר שארו אכזרי'. ובמדה שאדם מודד מודדים לו (סוטה ח:). המרחם ירחם.

שליח צבור

שליח צבור שמאריך בתפלתו כדי שישמעו קולו ערב, אם הוא מחמת ששמח בלבו על שנתן הודאה לה' יתברך בנעימה - תבוא עליו ברכה, והוא שיתפלל בכבוד ראש ועומד באימה וביקראה. אכל אם מכון להשמיע קולו ושמח בקולו, עליו נאמר (ירמיה יב, ח): "נתנה עלי בקולה על בן שנאתיה". (ש"ע או"ח נג א)

ואיתא בש"ס (אבות דרבי נתן לח א), בשעה שיצא רבן שמעון בן גמליאל להרג, אמר לו לרבי ישמעאל בהו גדול: אחי, מפני מה אני יוצא להרג? אמר לו: שמא היית דורש ברבים ושמח לבד ונהנית מדברי תורה. אמר לו: אחי נחמתני, עד כאן.

על זה ידו כל הדוים, שפקעט אי אפשר לומר ונקה, רק בכת וגברו החזנים והמשוררים והדורשים בעם בין בכתב בין בעל פה, לחשב מחשבות לדבק בקונם ולחשב בפחיתותם, וששקר החן לפני בן אדם חציה, טפה כרוחה כמותו, ויקדימו תפלה לפני ה' והיה עזרם ומגנם, וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים.

והאיש הנרא ורף הלכב, בראותו פמה תנאים צריכים לשליח צבור, ושהוא קרוב להפסד לו ולאחרים, יהיה מן הצנועים המושכים את ידיהם במקום שיש אנשים מלהיות שליח צבור ומשורר ודרשן וכדומה.

והנה בשאר ימות השנה שהשליח צבור נוטל פרוס, מה יעשה אותו הבן שיודע בעצמו שאינו כדאי, אכל פרנסה הוא צריך ואין לו אמנות אלא היא, אכל כגון להתפלל בימים נוראים ולדרש ברבים וכדומה במקום שיש אנשים ואפשר לו לומר ונקה, מה לו ולצרה הזאת, גדול יחדל וישקט ושאנו. ואיתא בש"ס (כתובות קו). דהאמוך אים איתנים מוסדי ארץ היו נמנעים מלעבר לפני התבה בעדן ריתחא פי הוו גוזרין תעניתא. ומה יעשו אזובי קיר אשר מוכרח לעבר לפני התבה בימים האדירים ומי הדין, בדך ישח וישפך נפשו מתוך קירות לבו, אולי יש תקנה.

סדר היום

הכולל הלכות והנהגות ישרות ערוכות על הסדר על עניני התפילה וכוננותיה סדר אכילה, סדר משא ומתן וסדר הנהגת יום השבת מלוקטים ומנוקדים מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א "חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

חסד לאלפים

יצאו לאור במהדורה חדשה ומפוארת חסד לאלפים על אורח חיים ויורה דעה

להשיג בהנחיות המובהרות

